Gymnasielærerne

Formandens mundtlige beretning

Repræsentantskabsmødet 2026

Den sortplettede blåfugl

Kære tillidsrepræsentanter.
Sidste år stod jeg her og spurgte: Hvad er det egentlig, der holder gymnasieuddannelserne sammen?
Svaret var dengang - og det er det stadig: Det er jer. Tillidsrepræsentanterne.

Det er jer, der står i front, når institutionslandskabet bliver kastet op i luften.
Det er jer, kollegerne tager fat i, når skemaet ikke hænger sammen.
Og det er jer, der ser mulighederne og får lærerværelset til at grine igen, når hverdagen er tung.
Så lad mig starte, hvor jeg sluttede sidst: med en tak. Ikke kun for, at I er her i dag. Men for, at I er derude hver dag.

Jeg har kaldt min beretning i dag "Den sortplettede blåfugl".

Jeg har 25 minutter. Og jeg skal gøre mit bedste for, at I ikke får det samme blik i øjnene som min familie på bagsædet, når jeg forklarer forskellen på en rødplettet blåfugl og en sortplettet blåfugl.
To små blå sommerfugle. På overfladen næsten ens - bortset fra farven på pletterne. Men de er uendeligt forskellige, hvis man gider kigge ordentligt efter.
Det vender jeg tilbage til.
For det er det, hele talen handler om*: at kunne se forskel.*

Jeg har nu været formand i lidt mere end et år. Det første år gik - lad mig være ærlig - med at finde mig til rette. Og med at overleve. Den tidligere formand var pludselig videre, og kort efter manglede vi en direktør.

Jeg vil gerne takke sekretariatet og hovedbestyrelsen for at være på pletten i en vanskelig overgangsperiode. Og jeg er glad for, at vi igen står med et fuldt hold. Det er nødvendigt med alle mand på dæk, når vi står over for så store forandringer.
Tak til sekretariatet og hovedbestyrelsen for at tage kampen hver dag.

Og så skylder jeg særligt dig, Anne Sophie en kæmpe tak, for altid at være der for mig - og for GL. Og dig, Kasper, vores nye direktør, - du gør en kæmpe forskel hver dag.

Men allerførst: Lad mig tage jer med tilbage til Sydfyn.
Hele min slægt kan spores tilbage til nogle få kvadratkilometer dér. Tåsinge. Drejø. Egnen omkring Vester Skerninge og Ollerup. Det er ikke ligefrem verdens navle - og slet ikke længere. Men det er min.
Min far blev født i 1944. Som lille dreng gik han hvert forår med min farfar ud på marken. De pløjede, som man havde pløjet i generationer: med hest. Om efteråret var alle i marken for at samle kornet i neg.

Men så kom traktoren - lige dér, i sommeren 1949. Pludselig kunne én maskine det, der før krævede et helt hold af landarbejdere. Hesten blev stående i stalden. Den blev et kæledyr.

Tænk over det et øjeblik.

I én mands barndom gik Danmark fra hest til motor. Og jeg står her i dag og kan i direkte linje række tilbage til et hestedrevet landbrugsland. Det er én generation.
Mine drenge derhjemme ville kalde det "mind-boggling".
Men det er måske ikke det mest interessante.
Min far blev nemlig ikke på marken.
Han blev folkeskolelærer.
Han var en af de mange lærere, der byggede det Danmark, vi kender i dag. Velfærdsstaten blev ikke kun bygget med love på Christiansborg. Nej, den blev i den grad også bygget i klasselokalerne. Af lærere, der tog børn fra små kår og gav dem sprog, tal og mod. Og lærte dem tysk - han var nemlig først og fremmest en stolt tysklærer.

Jeg var også stolt, da jeg selv blev gymnasielærer. Stolt over at gå i hans fodspor.
Min far kunne de fleste af de gamle sange fra Højskolesangbogen udenad - dem startede man jo timen på skolen med. Harald Bergstedts "Jeg ved en lærkerede". Christian Richardts "Velkommen, lærkelil".
Det var sange, man kunne genkende sig selv i. For der var lærker over hver en mark på Sydfyn dengang. Og der var masser af sommerfugle på engen. I dag skal man lede længe efter dem - hvis de da overhovedet er der endnu.

For én ting glemte vi, da maskinerne tog over, og effektiviteten steg:

Vi glemte det, der ikke umiddelbart kan sættes ind i et regneark. Det, der ikke tæller på bundlinjen.

Nu står vi igen med en teknologi, der efter sigende kan revolutionere verden. Den hedder ikke selvbinder eller traktor.

Den hedder kunstig intelligens.

Og spørgsmålet er det samme som på min farfars mark: Hvem styrer maskinen? Og hvad mister vi, hvis ingen holder øje med, hvor lærken har sin rede - hvis vi bare pløjer engen op?

Lad os lige trække vejret dybt. For det er ikke første gang, gymnasiet står i en brydningstid. Forandringer er konstante.

Da gymnasiet i 1800-tallet blev åbnet for nye naturvidenskabelige retninger - og endda for "fruentimmere" - advarede lærere om, at dannelsen ville gå til grunde. Da gymnasiet i 60'erne og 70'erne gik fra at være for de få til at være for de mange, frygtede nogle, at niveauet ville styrtdykke. Og i marts 2020 flyttede vi hele gymnasiet ind i stuerne derhjemme - fra den ene dag til den anden.
Vi gjorde det. For selvfølgelig kunne vi det.

Jeg siger det ikke for at klappe os selv på skulderen. Jeg siger det, fordi det er vores erfaring - og vores erfaring er en enorm styrke.
Vi er ikke en stand, der er bange for forandring. Men vi er en stand, der ved, hvordan man forandrer sig uden at miste sig selv. Og vi insisterer altid på at få indflydelsen når forandringerne rammer.
Det er nemlig os, der gør de store forandringer til konkret undervisning. Vi har oversat hver eneste reform til noget, der giver mening - også en lidt halvtrist tirsdag morgen sammen med 3.y.

Ingen ved mere om forandringer end sommerfuglen. Æg, larve, puppe, sommerfugl. Den skifter form fuldstændigt - flere gange. Men det er hele tiden det samme dyr.

Sådan er gymnasielærerne også.

Og hvad så forskellen på en rødplettet blåfugl og en sortplettet blåfugl – har nogen af jer nok overvejet? Den rødplettede er nøjsom - "den kører langt på literen". Og den klarer sig de fleste steder i det moderne kulturlandskab.

Den sortplettede blåfugl derimod. Det er nok den sjældneste sommerfugl, vi har i Danmark.
Den har en af de mest fantastiske livscyklusser, jeg kender til. Men den er også sart. Og så er den kræsen. Og desværre findes den ikke længere på Sydfyn.
Den lægger sine æg på vild timian. Larven spiser af planten i et par uger. Så lader den sig falde ned på jorden - og venter. Venter på, at en helt bestemt art af røde myrer finder den. Den udsender en duft, så myrerne tror, at larven er en af deres egne larver. De bærer den med ned i myretuen. Og dér, i mørket, bliver den passet og vokser hele vinteren. Først næste sommer kravler den op i lyset - som sommerfugl.

Den har brug for timian. Den har brug for de helt rigtige myrer. Og den har brug for en eng, hvor dyrene græsser, så der er lyst og varmt nok til både timian og myrer.

Fjerner man bare én af delene, så forsvinder den. Og det gjorde vi, da vi pløjede alle overdrevene op.
Sådan er det også med god undervisning. Den kræver faglighed. Den kræver kollegerne, ledelsen og fællesskabet. Og den kræver et undervisningsmiljø, som nogen passer på: tid - ro - og ordentlige vilkår.

Fjerner man én af delene, så forsvinder det hele ud med badevandet. Og det vil tage årtier at få det tilbage. Se, hvor folkeskolen står i dag.
Og hvem ved bedre end jer, hvilke betingelser der skal være til stede, for at god undervisning kan trives?

I mange år har vi gymnasielærere stået ved hegnet og råbt op, når ploven kom hen over den sårbare eng. Og vi har haft grund til det. Besparelser. Omprioriteringsbidrag. Reformer, der blev lagt oven på reformer. Læreplaner, der blev ved med at vokse.
Vi har været dem, der reagerede. Dem, der sagde fra. Dem, der skrev høringssvar. Og dem, der tog fat i politikerne på Christiansborg.
Det skal vi blive ved med.

En vagthund skal kunne gø. Men en vagthundsrolle må ikke blive en barriere for os.

Jeg er opmærksom på, om politikerne har sat mere i gang på vores område, end de har begreb om. Derfor skal vi være dem, der passer på gymnasiet - for elevernes skyld og for fremtidens skyld.

Vi skal med styrke i stemmen turde sige: ”Nej – ikke sådan” og "Ja - sådan her." Vi kan ikke bare vente på, at politikerne beslutter sig og kommer med udspillet. Vi skal være med til at forme processen.

Vores grundlag er det samme: faglighed, almendannelse, den stærke relation mellem lærer og elev. Det giver vi ikke slip på.
Med det som fundament skal vi tage ejerskab midt i forandringerne. Didaktisk. Fagligt. Og som fagforening.

For hvis vi ikke sætter retningen for fremtidens gymnasium, så gør andre det for os, og det ønsker vi ikke. Og jeg er bange for, at de ikke har finessen til at kende forskel på en rødplettet og en sortplettet blåfugl.

Den måske største forandring vi oplever i disse år, er kunstig intelligens.
Vi står midt i en revolution. Og lige nu er det ikke eleverne, der vinder.
Lærerne har med god ret råbt højt de seneste år. Vi ser et læringstab på gymnasierne. Fordi maskinen er der, sparer tid og giver højere karakterer. Man trykker på "hurtigt-færdig-knappen" - og ud kommer tekster, der er pæne, korrekte og fuldstændig generiske.
Og alt for ofte står den enkelte lærer alene med problemet i klasselokalet. Det fungerer simpelthen ikke.

Derfor har hele hovedbestyrelsen sagt det klart: Vi skal standse ulykken – nu!
Vi skal have eksamensformer, der alene tester elevernes egen viden. Mundtligt forsvar af alle store skriftlige opgaver. Og nationale krav om sikre rammer ved de skriftlige prøver.
Ja, vi skal handle hurtigt. Også med risiko for at begå fejl, så må vi rette fejlene senere. For det handler om gymnasiets faglige integritet.

Jeg oplever, at politikerne lytter.
Men der er mange holdninger fra mange interessenter, så vi bliver ved med at presse hårdt på.
Men lad mig være lige så klar på den anden side: Vi er ikke maskinstormere.
Min farfar lærte at bruge selvbinder og traktor. Men han bestemte selv, hvor og hvad der skulle sås.

Læreren styrer klasselokalet. Det er fagpersonen, der ejer undervisningen - didaktisk og fagligt. Det kan og skal ikke overlades til politiserende og hallucinerende amerikanske og kinesiske black box-algoritmer.
For her er pointen, som alle lærere har gennemskuet, men som alt for mange andre overser i debatten: AI kræver ikke mindre undervisning. Det kræver mere.
Høj faglighed er nøglen til at kunne bruge AI.
Jo mere en maskine kan svare, jo vigtigere bliver det, at et menneske kan vurdere svaret.
Jo mere tekst der produceres, jo vigtigere bliver det, at nogen kan læse kritisk.
Og jo mere vi kan uddelegere, jo vigtigere bliver det, at vi ikke uddelegerer tænkningen.

Og skriftlighed er den måske allervigtigste måde at træne sin tænkning på.

Lad mig give et eksempel. Min kollega Niels har med AI her i efteråret skrevet mere end en million linjer kode. Han laver små animationer til sin undervisning i kemi - gå ind og se hans hjemmeside. Han kan nu vise eleverne kemi på en helt anden måde end før.
Men det er Niels, der sidder ved roret. Det er hans faglighed, der afgør, hvad der skal vises - og hvorfor. Det er ham, der leverer det unikke. Maskinen er bare værkstedet.
Vi skal slå ring om det, vores kollega Per Størup i sin nye bog om AI kalder "det umistelige": elevens evne til at tænke selvstændigt. Den faglige dømmekraft. Relationen mellem lærer og elev. Og almendannelsen.

Derfor siger jeg til politikerne: Lad os gøre det sammen.
Investér i efteruddannelse.
Skab klare nationale rammer.
Og giv tid til, at lærerne kan udvikle didaktik, så teknologien får en plads i undervisningen dér, hvor det giver mening - og kun dér.

Det skal ikke afgøres hen over hovedet på lærerne, om AI skal anvendes på en skole. Her har I som tillidsrepræsentanter en vigtig opgave: at sikre, at lærernes erfaringer og faglighed får reel indflydelse på skolens beslutninger. Og at lærerne har ordentlige rammer, så ingen står alene. Den opgave skal vi i GL hjælpe jer med at løse.

Det bringer mig til nok den største byggeplads af dem alle – måske lige bortset fra mit gamle hus i Middelfart fra 1860, som jeg fortalte jer om sidste år – nemlig:

EPX. Forligskredsen forhandler i disse dage fag, indhold, og faglige niveauer, og de forhandler, hvilke krav der skal stilles til lærerkompetencer.

GL's hovedbestyrelse støtter intentionerne om et bredere uddannelsestilbud tættere på de unges bopæl. Flere unge efterspørger uddannelser, hvor det praksisnære og konkrete står tydeligere frem. Og flere unge har brug for at dygtiggøre sig, mens de får ro til at modnes.
Det er en stor opgave, når en endnu større gruppe unge nu skal have en plads i gymnasiefællesskabet. Men det er præcis den opgave, hf og også eux har løftet i årtier.

Og den opgave kan vi fortsat løfte.

Politikerne har besluttet, at EPX skal være en gymnasial uddannelse. Og navnet forpligter.
EPX må ikke blive født som et andet eller tredje valg for dem, der ikke havde tilstrækkeligt høje karakterer. Så har uddannelsen fejlet på forhånd.

Fire pointer har derfor været afgørende i mine udmeldinger i EPX:

For det første: niveauerne. Et c-niveau i matematik på EPX skal være det samme som et c-niveau på stx, hhx og htx. Ikke nødvendigvis i formen - men i faglig dybde og krav.
For hvad er et c-niveau værd, hvis det afhænger af, hvilken hue man har på?

For det andet: Lærerkompetencerne. Vi ved fra eux, hvad der sker, når man blander niveauer og læreplaner uden sammenhæng. Fundamentet bliver ikke stærkt nok til at bære to etager ovenpå. Derfor skal gymnasiale fag på gymnasialt niveau læses efter gymnasiale læreplaner - og undervises af gymnasielærere. Det er formentlig vores vigtigste kamp overhovedet.

For det tredje: almendannelsen. Den skal være ledestjernen - også på EPX. Men vi nødt til at tage et opgør med den retorik, der taler det boglige ned og det "nyttige" virkelighedsnære op. Det er en falsk modsætning. Ingen bliver stærkere af, at viden bliver udskammet. Slet ikke i en tid, hvor fakta er under pres. Alle unge skal uddannes til myndige og selvstændige borgere. Det er selve gymnasiets formål

For det fjerde: læreplanerne. Hovedbestyrelsen har allerede vedtaget vores politik for, hvordan de skal udformes. De skal forenkles og give plads til lærerens faglighed, til fordybelse og til dialog – og mere praksis. De skal sikre en robust balance mellem det menneskelige møde, den analoge undervisning og indtænke

AI, hvis det er læringsfremmende. Og de skal forankre undervisningen i videnskaberne som modvægt til desinformation. Vi forventer at sidde med ved bordet, når de skrives.

Og så et ord om hf og eux. For det må ikke blive glemt.
Hf-lærerne – ikke mindst på VUC – og EUX-lærerne løfter unge, som andre har opgivet, unge som har en anderledes profil, unge der ikke lige passer ind.

Det, jeres uddannelser leverer til Danmark i dag, vil ikke gå tabt - må ikke gå tabt. Det skal med ind i EPX. Og jer, lærere, der har leveret det, skal vide:
I er ønskede. I er vigtige. I kommer til at forme fremtidens gymnasium.
Det hele føles som et byggerod lige nu, men med jeres evner, erfaringer og vedholdenhed vil vi komme godt ud på den anden side.

Institutionslandskabet er i bevægelse. Der kommer færre unge mange steder, økonomien ændrer sig, og der vil komme fusioner. Nogle af dem er nødvendige og fornuftige. Men jeg er modstander af megainstitutioner med en direktion langt væk og satellitter ude i landet, hvor ingen kender rektor, og rektor ikke kender eleverne.

For vi ved, hvad der sker, når man fusionerer uigennemtænkt: Utryghed. Mistillid. Flugt.
Eleverne bliver brikker i et regneark i stedet for mennesker i et fællesskab. Og uden nærhed - ingen trivsel.
Den sortplettede blåfugl flytter ikke bare med, når man pløjer engen op og laver en parkeringsplads. Den forsvinder. Og det gør de dygtige lærere også.

Og det samme gælder i øvrigt på de unikke faglærermiljøer på HTX, når en uddannelse umotiveret bliver kastet op i luften.

Derfor arbejder vi i GL's hovedbestyrelse for stærke byskoler med en stærk lokal ledelse og en stærk lokal forankring. Ministeriet har udpeget to opmænd til at hjælpe institutionerne lokalt med at placere fremtidens uddannelser. Og jeg noterer mig med glæde, at opmændene nu peger på, at der nogle steder skal ske udspaltninger – ikke kun fusioner. Et godt landkort tegnes ikke kun med lineal og regneark. Det tegnes med blik for mennesker. Vi skal dog altid huske, at vi også skal have blik for den enkelte lærer i disse processer, som kan være meget svære og forbundet med stor usikkerhed lige meget om man står midt i en fusion eller udspaltning.

Gymnasielærerne

Når skoler lægges sammen eller brydes op, er det ikke kun bygninger, økonomi og organisationsdiagrammer, der skal hænge sammen. Det er også faglige fællesskaber og arbejdspladser. I ved, hvad der skal til, for at de kan fungere. Derfor skal I ikke først inddrages, når beslutningerne er truffet. I skal have mulighed for at præge dem.

Og når det brænder lokalt, står vi i GL bag jer.
Med rådgivning, med juridisk hjælp og med et netværk, så ingen tillidsrepræsentant står alene.
Vilkårene er - ingen stærk skole uden stærke lærere.

Og så skal vi tale om os selv. For det er der ikke så mange andre, der gør.

Jeg har sagt meget i dag om, hvad vi kan løfte igennem forandringer. Men lærerne kan kun løfte, hvis de selv kan holde til det.
Og lige nu er alt for mange gymnasielærere pressede. Ikke kun af nedskæringer, men af en undervisningsopgave, der er blevet langt mere kompleks. Man skal være fagperson. Og vejleder. Og AI-detektiv. Og trivselsmedarbejder. Og nogle gange den eneste voksne, der opdager, at en elev ikke har det godt.
De følelsesmæssige krav i lærerarbejdet er enorme. Og stress fylder på lærerværelserne.
Vi ser noget, der burde få alarmklokkerne til at ringe: Dygtige lærere går ned i tid. Ikke fordi de vil arbejde mindre. Men fordi det er den eneste måde, de kan holde til fuldtidsjobbet på.
Tænk over, hvad det betyder. De betaler af deres egen løn for at kunne passe deres arbejde ordentligt.
Det må ikke være en privat sag. Det er derimod et arbejdsmiljøproblem og derfor et kvalitetsproblem for hele sektoren.
Jeg har sagt det før – og her bruger jeg en skattet tillidsrepræsentants ord: Man skal brænde for sit job. Men man må aldrig brænde ud.
Man kan ikke forlange sjældne sommerfugle og samtidig ødelægge engen.

Derfor er vores krav enkle - og de forsvinder ikke, bare fordi der er travlt med reformer:
EPX og alle de andre forandringer skal bygges på ordentlige vilkår. På en ordentlig akademisk overenskomst. På tid til forberedelse, til fordybelse og til faglig udvikling. Og på et nationalt løft i efteruddannelse, så den enkelte skole ikke står alene med regningen og den enkelte lærer ikke står alene med bekymringen.
Kvalitet har en pris. Og jeg hører faktisk ingen politikere sige, at EPX skal være en spareøvelse. Godt. Så lad os sørge for, at pengene når helt ud i klasselokalet.

Arbejdet med vores vilkår starter for alvor nu - lokalt på skolerne og frem mod næste overenskomst. Det bliver ikke nemt.
Vi forstår godt, at arbejdsgiverne også vil se på overenskomsterne, når sektoren gennemgår så store reformer. Men lad mig være helt klar: Man kan ikke betale for en reform ved at hente pengene i overenskomsten.
Det har man forsøgt før. Sporene skræmmer. Vi ser i dag en folkeskole i frit fald, hvor man skal akutinvestere milliarder. Dér behøver vi ikke ende på gymnasierne. Men det kræver handling.
Vil man have stærke uddannelser, skal man styrke dem og understøtte dem. Se bare til Frankrig, hvor elever og lærere de seneste måneder er gået på gaden, fordi man ikke har prioriteret skolerne, og hvor det er blevet svært at skaffe lærere.
I dag står det danske gymnasium stærkt. Men det er en stakket frist, hvis vi ikke bliver ved med at understøtte det.

Og her er I igen afgørende. Det er jer, der ser det, når en kollega er ved at knække. Det er jer, der kan tage arbejdsmiljøet op med ledelsen, før det bliver til sygemeldinger. Og det er jer, der giver os viden om virkeligheden, når vi forhandler i GL.

Kære tillidsrepræsentanter. I har en stor opgave i disse år – og det ved vi i GL.

Vi lever i en tid, hvor verdensordenen knager. Hvor krig igen er en del af Europas virkelighed. Og hvor fakta, forskning og viden bliver kaldt holdninger - af folk, der burde vide bedre.
Faglighed. Integritet. Respekt for viden. Og kærlighed til vores børn og unge. Det er den rygrad, vi giver videre til eleverne, så de kan stå i egen ret i en verden, der er uhørt vanskeligere at navigere i, end den var for min far på marken.

Min far så hesten blive afløst af traktoren. Han kunne have stået ved hegnet og begrædt det, der forsvandt. I stedet gik han ind i et klasseværelse og var med til at bygge det, der kom bagefter.
Det er vores arv.

Vi skal ikke bevare gymnasiet, som det var.
Vi skal bevare det, der gør gymnasiet værd at bevare.

For vi ved, hvad der skal til, for at unge mennesker kan udvikle sig. Vi ved, hvad faglighed betyder. Vi ved, hvad dannelse betyder. Og vi ved, hvad det kræver af lærerne.

Gymnasielærerne

Den viden skal vi ikke gemme ude på lærerværelserne. Den skal vi bringe ind dér, hvor beslutningerne bliver truffet.
Og det er netop derfor, vi har brug for jer.
Tre hundrede tillidsrepræsentanter. Et netværk, der rækker ind i hvert eneste lærerværelse i hele landet. Fra laboratoriet på htx til erhvervscases på hhx. Fra den internationale undervisning på IB til VUC's voksne kursister. Fra KS-projektet på HF til musiklokalet på stx.

Ikke bare til at passe på det, vi har.
Men til at forme det, der kommer.

Til politikerne siger jeg: Vi er klar. Vi vil samarbejde med alle, der vil gymnasiet det godt. Men vi kommer også med krav. For en stærk skole kræver stærke lærere.

Som jeg har sagt er de stærkeste undervisningsmiljøer ligesom den sortplettede blåfugl: helt unikke, men også sårbare, hvis vi ikke værdsætter dem.
Det er lærerne, der passer på dannelsen og undervisningen hver dag. Og det er jer tillidsrepræsentanter, der sørger for, at deres stemme bliver hørt.
For fremtidens gymnasium bliver aldrig – og jeg gentager aldrig – stærkere end de lærere, der underviser på dem.

Det er lærerne – vores stand – vores fællesskab – vores gymnasium – vi kæmper for i denne tid.

Tak til jer!

Og tak for ordet.